

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก 2) เพื่อศึกษารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก 3) เพื่อสร้างฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก และ 4) เพื่อสร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อข้างต้น ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้มาจาก 1) การตอบแบบสอบถาม (ข้อมูลเชิงปริมาณ) 2) ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย (ข้อมูลเชิงคุณภาพ) และ 3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบปะ พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการและศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลจากการสัมภาษณ์และศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

อย่างไรก็ตามก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดของข้อมูลทั้ง 3 ส่วนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยขอเน้นย้ำเกี่ยวกับคำที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล เช่น คำว่า ผู้สอน หมายถึง ผู้สอนในรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ส่วนคำว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เรียน หมายถึง นักศึกษาที่เคยเรียนวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจถูกต้อง ชัดเจนตรงกัน

การศึกษาค้นคว้าเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบข้อมูลที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

4.1 ผลการวิจัย

4.1.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณได้มาจากแบบสอบถาม จำนวน 35 ชุด จากผู้สอน 35 คน จากแบบสอบถามทั้งหมด 50 ชุด จึงสรุปได้ว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำเสนอมาจากร้อยละ 70 ของกลุ่มตัวอย่าง

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้และแนวทาง/ข้อเสนอแนะในการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลในแบบสอบถามส่วนที่ 1 โดยหาค่าร้อยละ

การวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในตอนต้นที่ 2 ของแบบสอบถามและรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในตอนต้นที่ 3 ของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลโดยเทียบกับเกณฑ์ในการแปลผลตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 103) ดังนี้

- 4.51-5.00 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
 3.51-4.50 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
 2.51-3.50 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
 1.51-2.50 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
 1.00-1.50 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน ผู้ที่ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
เพศ	35		
ชาย		17	48.60
หญิง		18	51.40
อายุ	35		
25-30 ปี			
31-35 ปี		2	5.70
36-40 ปี		7	20.00
41-45 ปี		5	14.30
46-50 ปี		4	11.40
51-55 ปี		4	11.40
55-60 ปี		6	17.20

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน ผู้ที่ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
ระดับการศึกษา	35		
ปริญญาตรี		-	-
ปริญญาโท		26	74.30
ปริญญาเอก		9	25.70
วิชาที่สอนในปีการศึกษา 2557	35		
ทักษะการรู้สารสนเทศ		9	25.70
จริยธรรมและทักษะชีวิต		7	20.00
มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม		5	14.30
สุนทรียภาพของชีวิต		6	17.20
สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์		6	17.20

พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน		2	5.70
-----------------------------	--	---	------

จากตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปกลุ่มมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง (ร้อยละ 51.40) มีอายุระหว่าง 31-35 ปี ช่วงอายุดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 7 คน (ร้อยละ 20) รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 55-60 ปี (ร้อยละ 17.20) สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท (ร้อยละ 74.30) สอนรายวิชาทักษะการรู้สารสนเทศ (ร้อยละ 25.70) รองลงมาคือสอนวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต (ร้อยละ 20.00)

ตารางที่ 3 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น : จำแนกตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ขั้นสำรวจ/เตรียมการก่อนที่จะเรียนรู้	2.97	0.95	ปานกลาง	1
2. ขั้นการเรียนรู้	2.80	0.92	ปานกลาง	2
3. ขั้นการประเมินผล	2.68	0.88	ปานกลาง	3
โดยรวม	2.82	0.85	ปานกลาง	

จากตารางที่ 3 แสดงสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำแนกตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้พบว่าผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$) เมื่อพิจารณาตามขั้นตอนการเรียนรู้พบว่า มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในขั้นสำรวจ/เตรียมการก่อนที่จะเรียนรู้เป็นลำดับที่ 1 ใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$) ลำดับที่ 2 ใช้ในขั้นการเรียนรู้ ใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$) และลำดับที่ 3 ใช้ในขั้นการประเมินผล ใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.68$)

ตารางที่ 4 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในขั้นสำรวจ/เตรียมการก่อนที่จะเรียนรู้

สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่

1. ผู้สอนระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจนในรายละเอียดของรายวิชา	3.65	1.25	มาก	1
2. ผู้สอนทำการสำรวจ รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้/วิทยากรในท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.77	1.00	ปานกลาง	4
3. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมวิเคราะห์ เสนอแนะ แสดงความคิดเห็นและวางแผนในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.71	1.29	ปานกลาง	5

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
4. ผู้สอนเลือกใช้และจัดทำสื่อการสอนที่เชื่อมโยงและให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.25	1.24	ปานกลาง	2
5. ผู้สอนจัดทำแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่น	2.34	1.23	ปานกลาง	6
6. ผู้สอนอธิบาย ชี้แจงให้ผู้เรียนได้ตระหนัก เข้าใจ และเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.11	1.40	ปานกลาง	3
โดยรวม	2.97	0.95	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4 แสดงสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในขั้นตอนสำรวจ/เตรียมการก่อนที่จะเรียนรู้ พบว่า โดยรวมมีการใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$) และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ในขั้นการสำรวจ/เตรียมการก่อนที่จะเรียนรู้ผู้สอนหมวดการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจนในรายละเอียดของรายวิชาเป็นลำดับที่ 1 ใช้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) รองมาใช้ในการเลือกใช้และจัดทำสื่อการสอนที่เชื่อมโยงและให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) และลำดับที่ 3 ใช้โดยการอธิบาย ชี้แจงให้ผู้เรียนได้ตระหนัก เข้าใจและเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$)

ในทางกลับกันใช้น้อยที่สุดเป็นลำดับที่ 6 คือจัดทำแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับ
 ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่นใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.34$)

ตารางที่ 5 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชั้นการเรียนรู้

สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนทราบและเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละครั้ง	3.28	1.22	ปานกลาง	3
2. ผู้สอนเชิญปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามาเป็นอาจารย์พิเศษสอนคู่กับอาจารย์ประจำวิชา	1.91	1.14	น้อย	11
3. ผู้สอนเชิญปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็นอาจารย์พิเศษรับผิดชอบในรายวิชา	1.85	1.00	น้อย	12
4. ผู้สอนเชิญปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาในบางเนื้อหาหรือโอกาสสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน	2.37	1.26	น้อย	9
5. ผู้สอนเชิญปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการเรียนรู้และจัดทำโครงการต่าง ๆ ให้กับนักศึกษา	2.34	1.28	น้อย	10
6. ผู้สอนไปศึกษา/อบรมและหาความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็นตัวอย่างในการเรียนการสอน	2.94	1.34	ปานกลาง	5
7. ผู้สอนนำองค์ความรู้/ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาเป็นตัวอย่างในการเรียนการสอน	3.11	1.23	ปานกลาง	4
8. ผู้สอนสอดแทรกความเป็นท้องถิ่นและองค์ความรู้ที่น่าสนใจเกี่ยวกับท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน	3.31	1.02	ปานกลาง	2
9. ผู้สอนมอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย เช่น สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์	4.08	0.91	มาก	1

วิทยาศาสตร์ สำนักศิลปะวัฒนธรรม เป็นต้น

ตารางที่ 5 (ต่อ)

สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
10. ผู้สอนนำนักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ นอกมหาวิทยาลัย โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ในท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้	2.77	1.26	น้อย	8
11. ผู้สอนมอบหมายให้นักศึกษาจัดทำรายงานทางวิชาการ/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมการจัดเก็บ การจัดระบบ การเผยแพร่และการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	2.88	1.30	ปานกลาง	6
12. ผู้สอนจัดให้นักศึกษาเข้าร่วมฝึกปฏิบัติและทำกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.82	1.44	ปานกลาง	7
โดยรวม	2.80	0.92	ปานกลาง	

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าในขั้นการเรียนรู้ ผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$) และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ใช้โดยการมอบหมายให้นักศึกษาไปค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยเป็นลำดับที่ 1 ใช้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมาใช้โดยการสอดแทรกความเป็นท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) และลำดับที่ 3 ใช้โดยการอธิบายให้ผู้เรียนทราบและเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละครั้งใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) ในทางกลับกันมีการใช้น้อยที่สุดเป็นลำดับที่ 12 คือใช้โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมวิเคราะห์ เสนอแนะ แสดงความคิดเห็น และวางแผนในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.85$)

ตารางที่ 6 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในขั้นการประเมินผล

สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ผู้สอนรับผิดชอบในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.28	0.98	มาก	1

2. ประชาชนชาวบ้าน/ผู้รู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้ามาเป็นอาจารย์พิเศษในรายวิชานั้น ๆ เป็นผู้รับผิดชอบในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	1.85	1.11	น้อย	6
3. ผู้สอนและประชาชนชาวบ้าน/ผู้รู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันประเมินและตัดสินผลการเรียนรู้	2.02	1.20	น้อย	5
4. ผู้สอนนำผลการประเมินผลการเรียนรู้ที่ไม่บรรลุเป้าหมายมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ มากขึ้น	3.05	1.18	ปานกลาง	2
5. ผู้สอนและประชาชนชาวบ้าน/ผู้รู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมมือกันนำผลการประเมินผลการเรียนรู้ที่ไม่บรรลุเป้าหมายมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	2.05	1.23	น้อย	4
6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยวัดจากผลงานเชิงประจักษ์ของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.80	1.30	ปานกลาง	3
โดยรวม	2.68	0.88	ปานกลาง	

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าในขั้นการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.68$) และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ใช้โดยการที่ผู้สอนรับผิดชอบในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 ใช้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาใช้โดยการที่ผู้สอนนำผลการประเมินผลการเรียนรู้ที่ไม่บรรลุเป้าหมายมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$) และลำดับที่ 3 ใช้โดยการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้โดยวัดจากผลงานเชิงประจักษ์ของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$) ในทางกลับกันมีการใช้น้อยที่สุดเป็นลำดับที่ 6 คือการใช้โดยการให้ประชาชนชาวบ้าน/ผู้รู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้ามาเป็นอาจารย์พิเศษในรายวิชานั้น ๆ เป็นผู้รับผิดชอบในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีการใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.85$)

ตารางที่ 7 ระดับการใช้และระดับความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
จำแนกตามรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับการใช้			ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้สอนนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาในห้องเรียน/มหาวิทยาลัย	2.48	1.33	น้อย	2.88	1.23	ปานกลาง
2. ผู้สอนนำนักศึกษาไปศึกษา/หาความรู้	2.37	1.21	น้อย	2.88	1.25	ปานกลาง

จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
3. ผู้สอนร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา	2.37	1.28	น้อย	2.74	1.22	ปานกลาง
4. ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เฉพาะแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ	3.91	1.06	มาก	4.08	0.88	มาก
5. ผู้สอนไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับนักศึกษา	3.74	1.19	มาก	3.85	1.11	มาก
6. ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.48	1.46	ปานกลาง	3.85	1.08	มาก
โดยรวม	3.06	0.94	ปานกลาง	3.38	0.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามรูปแบบที่ระบุไว้ทั้ง 6 รูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) และเห็นว่ารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้ง 6 รูปแบบข้างต้น มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) เมื่อพิจารณาแต่ละรูปแบบของการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า รูปแบบที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เฉพาะแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีการใช้เป็นลำดับที่ 1 มีการใช้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมาคือรูปแบบที่ผู้สอนไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับนักศึกษา มีการใช้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) และลำดับที่ 3 คือรูปแบบที่ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$) และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) ในทางกลับกันรูปแบบที่นำมาใช้น้อยเป็นลำดับท้าย ๆ ที่มีระดับการใช้เท่ากัน ได้แก่ ผู้สอนนำนักศึกษาไปศึกษา/หาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้สอนร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบมีการใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.37$) แต่เมื่อพิจารณาจากระดับความเหมาะสมทั้ง 2 รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$ และ 2.74)

จากรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 7 สรุปได้ว่า ผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก มีรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มุ่งเน้นเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัว เช่น แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย หรือแหล่งเรียนรู้ที่สามารถใช้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้และให้ความสำคัญน้อยกับการให้นักศึกษาได้ศึกษา/เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้หรือผู้รู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง

ตารางที่ 8 ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำแนกตามประเภทของแหล่งเรียน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล	2.44	1.14	น้อย	3
2. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรม	3.16	0.91	ปานกลาง	1
3. แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคาร/สถานที่	2.72	1.05	ปานกลาง	2
4. แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ	1.89	1.00	น้อย	5
5. แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี	2.35	1.00	น้อย	4
โดยรวม	2.51	0.91	ปานกลาง	

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกมีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกประเภท โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.51$) เมื่อพิจารณารายประเภท พบว่า ใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นลำดับที่ 1 โดยใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$) รองลงมา ได้แก่ การใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคาร/สถานที่ โดยใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$) และลำดับที่ 3 ใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล โดยใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.44$) ในทางกลับกันแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีการใช้เป็นลำดับที่ 5 ที่เป็นลำดับสุดท้าย ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.89$)

ตารางที่ 9 ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทบุคคล

แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคล	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ปราชญ์ชาวบ้าน	2.42	1.26	น้อย	4
2. พระภิกษุ/ผู้นำทางศาสนา	2.45	1.17	น้อย	3
3. ผู้นำชุมชน	2.25	1.22	น้อย	6
4. ตัวแทนองค์กรในชุมชน	2.31	1.32	น้อย	5
5. ผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น	2.62	1.39	ปานกลาง	1
6. บุคลากรอื่น ๆ ที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.57	1.35	ปานกลาง	2
โดยรวม	2.44	1.14	น้อย	

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกมีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.44$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบุคคล พบว่า มีการใช้บุคคลที่เป็นผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น เป็นลำดับที่ 1 โดยใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.62$) รองลงมา ได้แก่ การใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคลากรอื่น ๆ ที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.57$) และลำดับที่ 3 ได้แก่ การใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นพระภิกษุ/ผู้นำทางศาสนา โดยใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.45$) ในทางกลับกันแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทบุคคลที่ใช้เป็นลำดับที่ 6 ซึ่งเป็นลำดับสุดท้าย คือ บุคคลที่เป็นผู้นำชุมชน โดยใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.25$)

จากรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 8 บ่งชี้ว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคลของผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ให้ความสำคัญกับการใช้และเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคลที่เป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ที่รู้จัก เข้าใจบริบทของพื้นที่เป็นอย่างดีน้อยไป ดังจะเห็นได้จากมีการใช้ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนองค์กรในชุมชน และผู้นำชุมชนอยู่ในระดับน้อยทั้ง 3 กลุ่ม

ตารางที่ 10 ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทสื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรม

แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทสื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรม	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. เอกสาร/สิ่งพิมพ์	4.28	0.89	มาก	1
2. สื่อที่เป็นของจริง/สื่อพื้นบ้าน	2.97	1.31	ปานกลาง	4
3. ฐานข้อมูล	3.60	1.11	มาก	2
4. เว็บไซต์ของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.45	1.24	ปานกลาง	3
5. บทเรียน Online	2.57	1.31	ปานกลาง	6
6. สื่อสารมวลชนท้องถิ่น	2.34	1.25	น้อย	7
7. สื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรมอื่น ๆ	2.94	1.34	ปานกลาง	5
โดยรวม	3.16	0.91	ปานกลาง	

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่า ผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก มีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทสื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรมอื่น ๆ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$) เมื่อพิจารณาจากประเภทสื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรม พบว่า สื่อประเภทเอกสาร/สิ่งพิมพ์ใช้มากเป็นลำดับที่ 1 โดยใช้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมา ได้แก่ สื่อประเภทฐานข้อมูล ใช้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) และลำดับที่ 3 ได้แก่ สื่อประเภทเว็บไซต์ของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$) ในทางกลับกันสื่อประเภทสื่อสารมวลชนท้องถิ่น มีการใช้เป็นลำดับที่ 7 ซึ่งเป็นลำดับสุดท้าย มีการใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.34$)

ตารางที่ 11 ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอาคาร/สถานที่

แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทอาคาร/สถานที่	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.17	1.15	มาก	1
2. แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย	3.00	1.18	ปานกลาง	2
3. ห้องสมุดประชาชน	2.57	1.19	ปานกลาง	4
4. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน	2.31	1.27	น้อย	9
5. ศูนย์เรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ในท้องถิ่น	2.42	1.28	น้อย	7
6. สถานที่ราชการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.48	1.24	น้อย	6
7. สถานประกอบการ/โรงงานในท้องถิ่น	2.37	1.26	น้อย	8
8. ศูนย์ศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่น	2.57	1.31	ปานกลาง	4
9. วัดและสถานที่สำคัญทางศาสนาในท้องถิ่น	2.77	1.33	ปานกลาง	3
10. อาคาร/สถานที่อื่น ๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.54	1.33	ปานกลาง	5
โดยรวม	2.72	1.05	ปานกลาง	

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่า ผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก มีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอาคาร/สถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$) เมื่อพิจารณาจากประเภทของอาคาร/สถานที่ พบว่า สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย ได้รับการใช้เป็นลำดับที่ 1 โดยใช้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) รองลงมา ได้แก่ การใช้แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย มีการใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) และลำดับที่ 3 มีการใช้วัดและสถานที่สำคัญทางศาสนาในท้องถิ่น มีการใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.77$) ในทางกลับกันแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน มีการใช้เป็นลำดับที่ 9 ซึ่งเป็นลำดับสุดท้าย มีการใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.31$)

ตารางที่ 12 ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภททรัพยากรธรรมชาติ

แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภททรัพยากรธรรมชาติ	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. อุทยานแห่งชาติ	2.02	1.24	น้อย	2
2. เขตอนุรักษ์สัตว์ป่า	1.88	1.13	น้อย	5
3. น้ำตก	1.85	1.19	น้อย	6
4. ทะเล	2.14	1.16	น้อย	1
5. สวนป่า	2.00	1.13	น้อย	3
6. ถ้ำ	1.94	1.08	น้อย	4
7. อื่น ๆ	1.56	1.01	น้อย	7
โดยรวม	1.89	1.00	น้อย	

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่า ผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก มีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภททรัพยากรธรรมชาติ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.89$) เมื่อพิจารณาจากประเภททรัพยากรธรรมชาติ พบว่า มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติประเภททะเล เป็นลำดับที่ 1 โดยใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.14$) รองลงมา ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติประเภทอุทยานแห่งชาติ มีการใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.02$) และลำดับที่ 3 ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติประเภทสวนป่า มีการใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.00$) ในทางกลับกันทรัพยากรธรรมชาติประเภทอื่น ๆ มีการใช้เป็นลำดับที่ 7 ซึ่งเป็นลำดับสุดท้าย มีการใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.56$)

ตารางที่ 13 แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี

แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. กิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	2.48	1.31	น้อย	3
2. กิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี	2.54	1.33	ปานกลาง	1

เกี่ยวกับความเชื่อ/ศาสนา				
3. กิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีเกี่ยวกับอาหาร	2.37	1.13	น้อย	6
4. กิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีเกี่ยวกับการแสดง/ดนตรี	2.45	1.09	น้อย	4
5. กิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีเกี่ยวกับหัตถกรรม	2.42	1.26	น้อย	5
6. กิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย	2.51	1.14	ปานกลาง	2
7. กิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีอื่น ๆ	2.07	0.97	น้อย	7
โดยรวม	2.35	1.00	น้อย	

จากตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่า ผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก มีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.35$) เมื่อพิจารณาจากประเภทกิจกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ/ศาสนา มีการใช้เป็นลำดับที่ 1 โดยใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.54$) รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย มีการใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.51$) ลำดับที่ 3 ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีการใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$) ในทางกลับกันกิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี และประเพณีด้านอื่น ๆ มีการใช้เป็นลำดับที่ 7 ซึ่งเป็นลำดับสุดท้าย มีการใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.07$)

4.2.1 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจากการสนทนากลุ่มย่อยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกทั้ง 4 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพชรบุรี กาญจนบุรี และหมู่บ้านจอมบึง จำนวน 40 คน โดยคัดเลือกจากเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) ผ่านการเรียนรายวิชาการศึกษาทั่วไปในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ มาอย่างน้อย 1 วิชา
 - 2) เป็นนักศึกษาที่อาจารย์ผู้สอนคัดเลือกและยืนยันว่ามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 3) สามารถเข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการได้
- ผู้วิจัยแบ่งการสนทนากลุ่มย่อยออกเป็น 4 ครั้ง ครั้งละ 10 คน โดยผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มย่อยในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 4 แห่ง แห่งละ 1 ครั้ง

การสนทนากลุ่มย่อยทั้ง 4 ครั้ง ได้ข้อสรุปที่สำคัญและน่าสนใจในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

4.1.2.1 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนจากการสนทนากลุ่มย่อยพบว่า มีสภาพการใช้ดังนี้

1) สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในขั้นสำรวจ/เตรียมการก่อนที่จะเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยได้ให้ข้อมูลผ่านการสนทนากลุ่มย่อยสรุปได้ว่า ผู้สอนมีสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

(1) มีการระบุเป้าหมายและกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นผลดีต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา เพราะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจวัตถุประสงค์และผลที่ได้จากการเรียนรู้ ส่งผลให้นักศึกษามีการเตรียมตัวอย่างถูกต้อง มีประเด็นที่จะไปเรียนรู้หรือศึกษาค้นคว้าอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของนักศึกษาที่กล่าวในทำนองเดียวกันดังนี้

นักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวว่า “อาจารย์ก็แนะนำนะครับ ว่าเราจะไปเรียนรู้อะไร และต้องมิงานอะไรมาส่งอาจารย์ ผมก็ว่าดีเพราะผมจะได้ตรวจสอบข้อมูลสถานที่ที่จะไปให้เรียบร้อย”

ในขณะที่นักศึกษาหญิงคนหนึ่งกล่าวว่า “อาจารย์บอกค่ะว่าให้ไปเรียนรู้อะไร ที่ไหน และต้องทำงานอะไรส่งอาจารย์”

ในขณะเดียวกันนักศึกษาหญิงอีกคนหนึ่งตอกล้อว่า “หนูก็เห็นอาจารย์แนะนำก่อนให้ไปค้นคว้าหรือไปเรียนรู้นะคะ”

(2) ผู้สอนอธิบาย/ชี้แจงให้ผู้เรียนได้ตระหนัก เข้าใจ และเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิสูจน์ได้จากคำกล่าวของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อย ดังต่อไปนี้

นักศึกษาหญิงคนหนึ่งกล่าวว่า “หนูว่าอาจารย์อธิบายดีจนหนูภูมิใจและเห็นคุณค่าของสถานที่ที่หนูจะไป”

ในทำนองเดียวกันนักศึกษาชายตอกล้อว่า “พออาจารย์อธิบายเสร็จ พวกผมก็เตรียมตัว เช่น ไปตรวจสอบข้อมูล ไปกำหนดประเด็นครับ”

ในขณะที่นักศึกษาหญิงอีกคนหนึ่งยืนยันตรงกันว่า “อาจารย์ก็แนะนำให้เตรียมตัว โดยไปดูสถานที่จริง หรือบางครั้งก็ดูสถานที่นั้นจากเว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ตค่ะ”

ในทางกลับกันสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในขั้นสำรวจ/เตรียมการก่อนที่จะเรียนรู้ที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยเห็นว่าผู้สอนยังปฏิบัติน้อยไป คือผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมวิเคราะห์ เสนอแนะ/แสดงความคิดเห็นและวางแผนในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังคำกล่าวของนักศึกษาดังต่อไปนี้

นักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวว่า “ผมไม่รู้หรือว่าอาจารย์ทำไมจึงใช้แหล่งเรียนรู้แห่งนั้น เพราะอาจารย์มาบอกพวกผมเลยว่าจะให้ไปเรียนรู้ที่ไหน อย่างไร ผมก็ว่าดีถ้ามีการคุยกันก่อน”

นักศึกษาหญิงคนหนึ่งกล่าวเห็นด้วยว่า “ใช่ค่ะ อาจารย์มาบอกเลย ถ้าคุยกันก่อนก็จะดีนะคะ”

2) สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในขั้นการเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก จากการสนทนากลุ่มย่อยสรุปได้ว่าในขั้นตอนการเรียนรู้มีสภาพการใช้ดังต่อไปนี้

(1) ผู้สอนไปศึกษา/อบรมและหาความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ในท้องถิ่นแล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับนักศึกษา ดังที่นักศึกษาได้กล่าวยืนยันดังต่อไปนี้

นักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวอย่างหนักแน่นว่า “อาจารย์ไปเอาความรู้มาสอนผมสิ เพราะปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มีความรู้ด้านการสอน และการสอนเป็นความรับผิดชอบของอาจารย์”

ในทำนองเดียวกันนักศึกษาหญิงคนหนึ่งย้ำว่า “ปราชญ์ชาวบ้านรับผิดชอบการสอนทั้งรายวิชาไม่ได้ เพราะเขาไม่ได้เรียนครูมาค่ะ ยังไงอาจารย์ก็ต้องรับผิดชอบ”

ขณะที่นักศึกษาชายคนเดิมกล่าวย้ำว่า “ผมว่าเพื่อนพุดถูก อาจารย์ต้องไปเอาความรู้มาสอนพวกผม”

การที่ผู้สอนไปนำความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ในท้องถิ่นมาสอน นักศึกษาที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยตั้งข้อสังเกตไว้อย่างน่าสนใจดังที่นักศึกษาหญิงคนหนึ่งกล่าวว่า “มันก็ดีนะที่อาจารย์ไปนำความรู้มาสอนพวกหนู ไม่ต้องเสียเวลาเดินทางแต่หนูเห็นว่าเป็นการเรียนการสอน การเลือกเนื้อหาในมุมมองของอาจารย์ คนเดียวเท่านั้น”

(2) ผู้สอนเชิญปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร/จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาในบางบท บางเนื้อหาหรือบางโอกาสที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบนี้นักศึกษาต้องการให้ผู้สอนนำมาใช้มากขึ้น ดังคำกล่าวของนักศึกษาชาย 2 คนที่ไปในทำนองเดียวกันว่า “ผมก็ว่าดี ผมชอบ สนุก เปลี่ยนบรรยากาศจากอาจารย์ผู้สอนบ้าง แต่อาจารย์ยังใช้วิธีนี้น้อย ผมคิดว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นรู้สึก รู้จริง เฉพาะสิ่งที่ตนเองทำแต่ไม่เชี่ยวชาญด้านการสอนครับ” ในขณะที่อีกคนกล่าวว่า “ผมเห็นก็มีเชิญมาบ้าง น่าสนใจดี แต่ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นรับผิดชอบการสอนทั้งวิชาไม่ได้แน่”

(3) ผู้สอนมอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบนี้ ผู้สอนใช้มากกว่าสภาพการใช้วิธีอื่น ๆ ในชั้นการเรียนรู้ในขณะที่นักศึกษาก็เห็นว่าเป็นการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมดีแล้ว ดังคำกล่าวของนักศึกษาดังนี้ นักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวว่า “อาจารย์ก็ใช้พอสมควร พวกผมได้ใช้ห้องสมุดครับ ช่วยให้เรียนเข้าใจขึ้นและมีคะแนนด้วยครับ”

นักศึกษาหญิงคนหนึ่งกล่าวเสริมว่า “อาจารย์ให้ไปค้นคว้าที่สมุดบ่อยก็ดี แต่อยากให้อธิบายกระบวนการค้นคว้าให้ละเอียดค่ะ”

นักศึกษาหญิงอีกคนกล่าวเสริมว่า “สอนในห้องอย่างเดียวน่าเบื่อ ไปห้องสมุดบ้างก็ดี อาจารย์ก็ให้พวกเราไปค้นคว้าแล้วมาคุยกันในห้องก็ดี”

ตรงกับคำกล่าวของนักศึกษาชายคนหนึ่งทีกล่าวว่า “ผมเห็นด้วย ผมชอบ อยากให้อาจารย์มอบหมายงานให้ค้นคว้าในห้องสมุดมากขึ้น แต่เพื่อนผมบางคนก็ยังค้นคว้าไม่เป็น”

สุดท้ายนักศึกษาหญิงคนหนึ่งกล่าวสรุปไว้อย่างน่าสนใจดังนี้ “อาจารย์ก็ชอบให้ไปค้นคว้าที่ห้องสมุดในหัวข้อที่ต้องค้นคว้าเพิ่มเติม แต่ก็ดีเพราะอาจารย์อธิบายว่าให้ไปค้นอะไร ทำเพื่ออะไร หนูชอบ”

(4) ผู้สอนนำนักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกมหาวิทยาลัย

โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ในท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ในประเด็นนี้นักศึกษาเสนอแนะให้ผู้สอนเป็นผู้ประสานงาน นัดหมายและกำหนดรายละเอียดในการเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้าน และแหล่งเรียนรู้ให้เรียบร้อย ไม่ควรปล่อยให้นักศึกษาติดต่อแหล่งเรียนรู้หรือปราชญ์ชาวบ้านด้วยตนเอง ดังที่นักศึกษาได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

นักศึกษาชายคนหนึ่งระบุว่า “ก็พาไปเรียนรู้นอกสถานที่บ้างเหมือนกัน แต่เคยเจอที่พวกผมต้องไปติดต่อกันเอง เวลาเขาถามอะไรพวกผมตอบไม่รู้เรื่องเลย”

นักศึกษาหญิงคนหนึ่งตอกย้ำว่า “พวกหนูเจอต้องไปติดต่อด้วยตัวเอง มีปัญหา”

แต่อย่างไรก็ตามนักศึกษาเห็นด้วยและต้องการไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกมหาวิทยาลัยให้มากขึ้นและมากกว่าที่ใช้เฉพาะแหล่งเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ดังที่นักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวสนับสนุนว่า “อาจารย์ก็พาไปบ้าง ผมก็ว่าดีเพราะได้เรียนรู้จากของจริงเห็นของจริง และได้เรียนกับผู้รู้จริง” นักศึกษาชายคนเดิมยังกล่าวเพิ่มเติม “เรียนจากของจริง สนุก เป็นประสบการณ์แปลกใหม่ของพวกผมและผลที่ตามมาคือพวกผมได้รู้จักปรับตัวครับ” ในทำนองเดียวกันนักศึกษาหญิงอีกคนย้ำอย่างชัดเจนว่า “อาจารย์ควรจะทำแบบนี้มากที่สุดค่ะ แต่พวกเราได้ออกไปเรียนข้างนอกน้อยค่ะ”

ในประเด็นนี้นักศึกษาชายคนหนึ่งได้เสนอมุมมองของตนเองไว้อย่างน่าสนใจว่า “การไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ข้างนอกก็ดีครับ อาจารย์ก็เคยพาไปบ้างแต่มันมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือได้เห็นของจริง ได้เรียนกับผู้รู้จริง แต่มีข้อเสียคือ ถ้านักศึกษาไม่ได้รับคำแนะนำและการเตรียมตัวที่ดีก็จะมองว่าไปเรียนอะไรก็ไม่รู้ ไม่ตรงประเด็น ไม่ตรงเนื้อหา”

(5) ผู้สอนจัดให้นักศึกษาเข้าร่วมฝึกปฏิบัติและทำกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในประเด็นนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยมีความคิดเห็นว่าเป็นสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดี อาจารย์ผู้สอนควรจะใช้ให้มากกว่านี้ แต่ควรที่จะเลือกใช้เฉพาะหัวข้อ/ประเด็นที่เหมาะสมดังคำกล่าวของนักศึกษาหญิงคนหนึ่งระบุว่า “หนูว่าดีแต่อาจารย์ใช้น้อยไปอาจจะเป็นเพราะเนื้อหาวิชาไม่เหมาะสมก็ได้” เช่นเดียวกับนักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวว่า “ก็ดีแต่ควรจะเรียนรู้เป็นเรื่อง ๆ ซึ่งผมก็ไม่แน่ใจว่าใกล้ ๆ มหาวิทยาลัยจะมีแหล่งที่เรียนรู้เรื่องใดได้บ้าง”

3) สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในชั้นการประเมินผล การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก จากการสนทนากลุ่มย่อย สรุปได้ว่า ในขั้นตอนการประเมินผลมีสภาพการใช้ดังต่อไปนี้

(1) อาจารย์ผู้สอนประจำวิชาเป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินผลการเรียนรู้ ดังจะเห็นได้จากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นการประเมินผลที่เหมาะสมและเพื่อเป็นการยืนยันอย่างชัดเจนในประเด็นและข้อสรุปดังกล่าว ผู้วิจัยจึงยกคำกล่าวของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยมาแสดงดังต่อไปนี้ นักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวว่า “ผมว่าอาจารย์เหมาะสมที่สุด เพราะอาจารย์ผู้สอนเห็นพัฒนาการของนักศึกษาอย่างชัดเจน” นักศึกษาหญิงคนหนึ่งกล่าวว่า “ถ้าอาจารย์ประเมิน หนูว่า

อาจารย์สามารถให้คำแนะนำที่จะนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาการเรียนของหนูได้ แต่ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเมินแค่ว่างานของหนูดีแค่ไหน”

(2) เปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ย่อย ในประเด็นนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่เห็นว่าปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อย ทั้งนี้อาจจะเพราะการประเมินผลการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาต้องใช้ความรู้และทักษะในการประเมินผลในเชิงวิชาการมากกว่าการประเมินผลจากหลักฐานเชิงประจักษ์แต่เพียงอย่างเดียว ดังคำกล่าวของนักศึกษาหญิงคนหนึ่งที่ว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลตามหลักสูตร หนูว่าอาจารย์ต้องรับผิดชอบทางการประเมินผลค่ะ” ในขณะที่นักศึกษาหญิงอีกคนหนึ่งตอบย้ำว่า “หนูก็ว่าปราชญ์ชาวบ้านประเมินผลการเรียนรู้ที่อาจารย์ไม่ได้อยู่แล้ว”

(3) อาจารย์ผู้สอนต้องเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการประเมินผล การเรียนรู้แต่อาจจะประเมินร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นบางหัวข้อหรือบางประเด็นได้ ดังคำกล่าวของนักศึกษาชายคนหนึ่งที่ว่า “ผมว่าอาจารย์ต้องรับผิดชอบแต่ถ้าร่วมกันประเมินก็ดีเพราะอาจารย์มีความรู้ด้านการประเมินผลแต่ปราชญ์ชาวบ้านเข้าใจและประเมินจากผลงานจริง”

4.1.2.2 สรุปสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อย

ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อยสรุปได้ว่า ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก มีสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังต่อไปนี้

1) ขั้นตอนการสำรวจ/เตรียมการก่อนที่จะเรียนรู้ ในขั้นนี้ผู้สอนมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) เลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้แหล่งเรียนรู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวได้มาโดยผู้สอนนักศึกษามีส่วนร่วมในการเลือกน้อย แต่ผู้สอนก็จะพยายามเลือกแหล่งเรียนรู้ที่มีองค์ความรู้เหมาะสมกับหลักสูตร นักศึกษา วิธีการสอน บริบทของมหาวิทยาลัย และเป็นองค์ความรู้สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างสะดวก บังเกิดผลอย่างแท้จริงและที่สำคัญต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักศึกษาสนใจและมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษา

(2) กำหนดหัวข้อ/ประเด็นที่ไปศึกษาค้นคว้าไว้ชัดเจน

(3) กำหนด/ระบุวัตถุประสงค์ในการไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ชัดเจน

(4) ผู้สอนกำหนดวิธีการเรียนรู้ให้ชัดเจน

(5) ผู้สอนระบุผลที่ได้จากการเรียนรู้ให้ชัดเจน เช่น องค์ความรู้ที่ได้ การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียน เป็นต้น

(6) ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนรู้

(7) ผู้สอนต้องกำหนดและชี้แจงให้นักศึกษาเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการในการนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 2) ขั้นการเรียนรู้ ในขั้นนี้ผู้สอนมีสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังต่อไปนี้
 - (1) ผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบในการเรียนการสอนโดยผู้สอนไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับนักศึกษา
 - (2) ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนรู้บ่อยมาก
 - (3) ผู้สอนมอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าจากสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยและแหล่งเรียนรู้ภายในมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่
 - (4) ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีบทบาทและถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนน้อย
 - (5) ผู้สอนนำนักศึกษาไปศึกษา/เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่นอกมหาวิทยาลัยน้อย

3) ขั้นการประเมินผล ในขั้นประเมินผลการเรียนรู้ได้ข้อสรุปอย่างชัดเจนว่าผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินผลการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นแทบจะไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้

4.1.2.3 รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้

ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อย มีประเด็นน่าสนใจดังต่อไปนี้

1) รูปแบบที่ผู้สอนนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาในห้องเรียน/มหาวิทยาลัย รูปแบบนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ดังที่นักศึกษาชายคนหนึ่งระบุว่า “ผมว่าต้องพิจารณา เพราะมันมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีก็มีอยู่บ้างตรงที่ไม่ต้องเดินทางแต่เราจะแน่ใจได้อย่างไรว่าปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความรู้มากพอ กว้างพอที่จะครอบคลุมหลักสูตร” ในขณะเดียวกันนักศึกษาคนเดิมตอกย้ำว่า “การนำปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาในห้องเรียน/มหาวิทยาลัยบ้างก็ได้ แต่ก็ควรจะเป็นเฉพาะครั้ง เฉพาะเรื่อง”

2) รูปแบบที่ผู้สอนนำนักศึกษาไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบนี้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่ต้องการให้ใช้และใช้ให้มาก ๆ ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของนักศึกษาหญิงคนหนึ่งกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า “แบบนี้ดีมาก เพราะได้เห็นของจริง” และนักศึกษาหญิงคนเดิมยังกล่าวเสริมว่า “ดี เพราะปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นรู้ลึก รู้จริง แต่เฉพาะด้านเฉพาะบางประเด็น” สอดคล้องกับนักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวว่า “ผมเห็นด้วยเพราะมันสร้างความตื่นตัวในการเรียนรู้และช่วยสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน

3) รูปแบบที่ผู้สอนร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา รูปแบบนี้ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่เห็นว่าผู้สอนควรนำมาใช้ ดังคำกล่าวของนักศึกษา 4 คน ที่ระบุตรงกันว่า เป็นรูปแบบที่ดีแต่มีเหตุผลต่างกัันดังต่อไปนี้ “ดีเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเติมเต็มความรู้แต่ผู้สอนเชี่ยวชาญในด้านกระบวนการสอนและการวัดผล” “ดี เพราะได้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ” “ดี เพราะเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง

ของความรูระหว่างผู้สอนกับปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ “ดี เพราะมีโอกาสได้เรียนรู้จากของจริงในขณะเดียวกันก็มีผู้สอนคอยช่วยเหลือเกี่ยวกับการเตรียมตัวเรียนรู้และประเด็นที่จะเรียนรู้”

4) รูปแบบที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เฉพาะแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เฉพาะที่มีอยู่ภายในมหาวิทยาลัย รูปแบบนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่ยืนยันตรงกันว่าเป็นรูปแบบที่ผู้สอนใช้มากที่สุด แต่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นรูปแบบที่มีข้อจำกัด ดังนั้นจึงน่าจะมีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบอื่น ๆ มาเสริม ดังคำกล่าวของนักศึกษาหญิงคนหนึ่งที่ว่า “อาจารย์ก็ให้ค้นคว้าในห้องสมุด แต่หนูว่ามันแคบไป ไม่ได้เห็นของจริง” และนักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวเสริมในทำนองเดียวกันว่า “ห้องสมุดมหาวิทยาลัยก็ดี ได้ใช้แล้วแต่มันช่วยเรื่องการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นได้น้อย ถ้าได้เห็นของจริงก็จะเรียนรู้ได้มากขึ้น” ในประเด็นเดียวกันนักศึกษาหญิงอีกคนหนึ่งกล่าวเสริมว่า “นอกจากไม่เห็นของจริงแล้ว ข้อมูล/ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นที่มีในห้องสมุดอาจจะไม่ทันสมัย ไม่ตรงกับสภาพจริงในปัจจุบันก็ได้เนอะ” นักศึกษาชายอีกคนหนึ่งเสริมว่า “ผมเห็นด้วย เพราะการหาความรู้ในห้องสมุดมีข้อจำกัดอยู่” ในขณะที่นักศึกษาหญิงอีกคนหนึ่งให้ข้อคิดว่า “แต่ถ้าคิดดี ๆ หนูว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อเสียเพื่อนบอกไปแล้ว แต่หนูว่ามีข้อดีในเรื่องความสะดวกในการเดินทาง”

5) รูปแบบที่ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ รูปแบบนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่ระบุว่า “ผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้แต่ต้องระมัดระวัง และพิจารณาข้อดีข้อเสียให้ชัดเจน เพราะรูปแบบนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสียดังคำกล่าวของนักศึกษาชายคนหนึ่งระบุว่า “แบบนี้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นได้น้อย เพราะไม่เห็นของจริง เห็นแต่ภาพกับข้อความจากเว็บไซต์ แต่ก็สะดวกและไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง” สอดคล้องกับนักศึกษาชายอีกคนหนึ่งที่กำลังสนับสนุนว่า “ผมว่าเพื่อนพูดถูกมันก็มีทั้งดีและไม่ดี ดีก็เพราะสะดวก ไม่เสียเวลาเดินทาง”

4.1.2.4 สรุปรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อย

จากการสนทนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ว่าผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เฉพาะแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ภายในมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ อาจมีการนำนักศึกษาไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกมหาวิทยาลัยบ้าง แต่ใช้รูปแบบนี้น้อย หรือแม้แต่การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศก็มีการใช้น้อย ในขณะที่นักศึกษาต้องการการเรียนรู้โดยการได้เห็นของจริง ได้รับประสบการณ์ตรงจากปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นผู้รู้จริง นั้นหมายความว่าต้องใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบที่ผู้สอนนำนักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่รูปแบบนี้นักศึกษาต้องการให้ผู้สอนติดต่อประสานงาน อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมตัวของนักศึกษาให้ชัดเจน เพื่อนักศึกษาจะได้เตรียมตัวให้พร้อมก่อนที่จะไปศึกษาค้นคว้าและที่สำคัญผู้สอนต้องเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความพร้อมและสามารถถ่ายทอดความรู้/ภูมิปัญญาที่มีอยู่ให้กับนักศึกษา ดังนั้นปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ต้องมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการสอนและประเมินผล การเรียนรู้

4.1.2.5 ประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การสนทนากลุ่มย่อยในประเด็นเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละประเภทของผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1) แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่ยืนยันตรงกันว่า แหล่งเรียนรู้ประเภทนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี แต่ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลน้อยไป และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยยังระบุว่า บุคคลที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนและมีทักษะด้านการสอนและการประเมินผล ดังที่นักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวว่า “ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีการใช้น้อย ถ้ามีการใช้บ้างผมว่ามันจะดีเพราะมีโอกาสเจอกับผู้ที่รู้จริง” สอดคล้องกับนักศึกษาชายอีกคนหนึ่งระบุว่า “พระ ผู้นำชุมชนและผู้รู้อื่น ๆ ก็ใช้น้อยเช่นเดียวกัน ที่จริงมีการใช้บ้างก็แต่ขอผู้ที่รู้เทคนิคการสอนและการประเมินผล” นักศึกษาชายอีกคนหนึ่งสรุปไว้อย่างชัดเจนว่า “ผมว่าใครก็ได้แต่ต้องสอนเข้าใจและไม่น่าเบื่อ”

2) แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรม แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทนี้โดยภาพรวมแล้วผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากกว่าแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอื่น ๆ แต่เมื่อพิจารณาจากสื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรมแต่ละชนิดพบความแตกต่างที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

(1) เอกสาร/สิ่งพิมพ์ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนิดนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยทุกคนยืนยันตรงกันว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้สอนใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด มากกว่าแหล่งเรียนรู้ทุกประเภท ดังคำกล่าวของนักศึกษาหญิงคนหนึ่งระบุว่า “พวกเราเจอมากที่สุด แต่หนูว่ามันเหมาะที่จะใช้ทบทวนความรู้มากกว่า มันแห้ง ไม่น่าสนใจ” นักศึกษาหญิงอีกคนหนึ่งตอบยาวว่า “ใช่ค่ะ อาจารย์ใช้มากที่สุด” นักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวสนับสนุนว่า “ก็เป็นเอกสารใช้มากที่สุด มันใช้ง่ายครับ” และนักศึกษาชายคนเดิมสรุปว่า “อาจารย์ไม่ต้องถาม ทุกคนยอมรับอยู่แล้ว เพราะอ่านจากหนังสือมากที่สุด”

(2) สื่อที่เป็นของจริง/สื่อพื้นบ้าน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยก็ยืนยันตรงกันว่า ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บ้าง ในขณะที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยต้องการให้มีการใช้มากขึ้น ดังที่นักศึกษาหญิงคนหนึ่งระบุว่า “พวกหนูไม่ค่อยได้เห็นของพวกนี้ ถ้าได้เห็นบ่อย ๆ ก็ดีเพราะน่าสนใจ ได้เห็นของจริงช่วยให้จำได้ง่าย”

(3) ฐานข้อมูล บทเรียนออนไลน์และเว็บไซต์ของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยให้ข้อมูลตรงกันว่า ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มนี้น้อยมาก ดังคำกล่าวของนักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวว่า “กลุ่มนี้ใช้น้อยมากครับ จะใช้อยู่บ้างก็เว็บไซต์” นักศึกษาชายอีกคนเสริมว่า “ฐานข้อมูลอาจารย์ใช้น้อยเพราะเป็นภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ พวกผมแปลไม่ได้”

(4) สื่อสารมวลชนท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนิดนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยทุกคนยืนยันตรงกัน ผู้สอนมีการใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บ้าง

จากการสนทนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรม ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยเห็นว่า ผู้สอนได้นำแหล่งเรียนรู้ประเภทนี้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากพอสมควร แต่ผู้สอนจะใช้เฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่เป็นเอกสาร/สิ่งพิมพ์เป็นหลัก ส่วนแหล่งเรียนรู้ที่เป็นของจริง/สื่อพื้นบ้าน ฐานข้อมูลและสื่อสารมวลชนท้องถิ่น ผู้สอนยังให้ความสำคัญและให้ความสนใจที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บ้าง

3) แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคาร/สถานที่ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทนี้ โดยภาพรวมแล้วผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยเห็นว่า ผู้สอนมีการนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากพอสมควร แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้แต่ละชนิดดังต่อไปนี้

(1) สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนิดนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยยืนยันตรงกันว่า เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด มากกว่าแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอาคาร/สถานที่ชนิดอื่น ๆ ดังคำกล่าวของนักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวว่า “พวกผมได้ใช้มากที่สุด และช่วยเพิ่มความรู้ได้มากกว่าในห้องเรียน” ในทำนองเดียวกันนักศึกษาชายอีกคนหนึ่งกล่าวว่า “จริงครับ อาจารย์ส่วนใหญ่ก็ให้พวกผมไปค้นงานในห้องสมุดนี้แหละที่พวกเราได้ใช้ในการเรียน”

(2) แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยแหล่งเรียนรู้ชนิดนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บ้าง ใช้เฉพาะกรณีที่ต้องการจัดกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับบทเรียนและส่วนใหญ่นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมตามการสั่งงานของผู้สอน ดังที่นักศึกษาชายคนหนึ่งระบุว่า “ผมว่าผู้สอนใช้น้อย พวกผมก็ใช้น้อย ใช้เมื่ออาจารย์ผู้สอนสั่งงาน”

(3) ห้องสมุดประชาชน แหล่งเรียนรู้ชนิดนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยยืนยันตรงกันว่า ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บ้าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความรู้ที่มีอยู่ในห้องสมุดประชาชน บางส่วนไม่เหมาะสมกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ดังที่นักศึกษาหญิงคนหนึ่งกล่าวว่า “ต้องการให้ผู้สอนใช้ห้องสมุดประชาชนให้มาก แต่หนูว่าห้องสมุดประชาชนมีข้อจำกัดว่ามีความรู้ตรงกับปริญญาตรีหรือเปล่า”

(4) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน แหล่งเรียนรู้ชนิดนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยต้องการให้ผู้สอนใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เรียนรู้จากของจริง แต่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยก็มีข้อสังเกตว่าผู้สอนจะต้องออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้จากของจริง ดังที่นักศึกษาชายคนหนึ่งกล่าวว่า “ผมแทบไม่เคยเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านครับ ถ้าอาจารย์นำมาใช้ก็น่าสนใจนะ แต่อาจารย์ต้องบอกให้ชัดเจนว่าพวกผมจะรู้ได้อย่างไร”

(5) สถานที่ราชการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ชนิดนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยยืนยันตรงกันว่า ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บ้าง ดังที่นักศึกษาหญิงคนหนึ่งระบุว่า “ใช้น้อยมากค่ะ พวกหนูแทบจะไม่มีรู้จักเลย แต่อาจจะเป็นเพราะสถานที่เหล่านั้นมีความรู้ที่ไม่ตรงกับที่เราเรียนก็ได้”

(6) สถานประกอบการ/โรงงานในท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ชนิดนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประโยชน์ ก่อให้เกิดความรู้ที่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง แต่ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้้น้อยมาก ต้องการให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ชนิดนี้เพิ่มมากขึ้น ดังคำกล่าวของนักศึกษาชาย 2 คน ที่กล่าวตรงกันว่า “ใช้น้อยครับ พวกผมก็ไม่รู้ว่าทำไมอาจารย์ไม่ใช้” สอดคล้องกับนักศึกษาหญิงคนหนึ่งระบุว่า “ใช้น้อยจริง ๆ ค่ะ หนูว่ามีประโยชน์มากเพราะเป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้เลย แต่อาจารย์ใช้น้อยหรือไม่ตรงกับบทเรียน”

(7) วัดและสถานที่สำคัญทางศาสนา แหล่งเรียนรู้ชนิดนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่ระบุตรงกันว่า มีการนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พอสมควร แต่เป็นการใช้ในลักษณะที่นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาหรือเป็นกิจกรรมพิเศษของชมรมต่าง ๆ ดังคำกล่าวของนักศึกษาหญิง 2 คน ที่ระบุตรงกันว่า “ที่ใช้อยู่นะ ใช้ตามเทศกาลทางศาสนา” ในขณะที่นักศึกษาชายคนหนึ่งก็กล่าวสอดคล้องกันว่า “ใช้โดยการไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาเช่น ไปเวียนเทียน ร่วมหล่อเทียนพรรษา แต่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนในชั้นเรียนนะครับ”

จากการสนทนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอาคารสถานที่ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยเห็นว่า ผู้สอนให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ที่ให้ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริงและเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสื่อที่เป็นของจริงน้อยไป เพราะผู้สอนใช้พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน สถานประกอบการ/โรงงานในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้้น้อยมาก ในขณะที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ผู้สอนเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ที่อยู่ใกล้และใช้สะดวก ได้แก่ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย

4) แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ประเภทนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยทุกคนยืนยันตรงกันว่า ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้้น้อยมาก ทั้งนี้อาจจะเพราะ (1) ไม่สะดวกในการเดินทาง (2) ความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ชนิดนี้ไม่มีการจัดระบบส่งผลให้นักศึกษาต้องค้นหาด้วยตนเอง ดังคำกล่าวของนักศึกษาหญิงคนหนึ่งที่ว่า “แทบจะไม่เคยใช้เรียน ใช้แต่ไปเที่ยว หนูว่าความรู้มันน้อย ไม่ชัดเจน ไม่จัดระบบ” สอดคล้องกับนักศึกษาหญิงอีกคนหนึ่งระบุว่า “เดินทางไปยาก ต้องเตรียมตัวเยอะ อาจารย์เลยไม่นำมาใช้ในการเรียนการสอน”

5) แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี แหล่งเรียนรู้ประเภทนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่ยืนยันว่า ผู้สอนนำแหล่งเรียนรู้ประเภทนี้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้้น้อย จะมีใช้อยู่บ้างก็เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยได้ตั้งข้อสังเกตว่าเหตุผลหนึ่งที่ผู้สอนนำแหล่งเรียนรู้ประเภทนี้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้้น้อยก็เพราะว่า กิจกรรมเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจนองค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจหายไปหรือที่มีอยู่ก็ไม่ชัดเจน ดังคำกล่าวของนักศึกษาหญิงคนหนึ่งที่ว่า “ยุคนี้กิจกรรมเหล่านี้เปลี่ยนไปแล้วนะ หนูว่าเขาเน้นบันเทิง สักแต่ว่าจัดให้มีแต่องค์ความรู้ที่แท้จริงไม่มี ก็เลยไม่มีการใช้ในการเรียนการสอน” สอดคล้องกับที่นักศึกษาหญิงอีกคนหนึ่งระบุว่า “ผู้สอนไม่ค่อยนำมาใช้เพราะไม่มั่นใจหรือเปล่า ว่าความรู้ที่มีอยู่ในศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณีต่าง ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน”

4.1.3 ส่วนที่ 3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

ข้อมูลส่วนนี้ผู้วิจัยได้มาจากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง พบปะ พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) สัมภาษณ์ผู้สอน จำนวน 20 คน นักศึกษา จำนวน 10 คน ประชาชนชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน มาประกอบกับการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นแนวทางในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มที่ 2 เป็นรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก แต่ละกลุ่มมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มแรก แนวทางในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลกลุ่มนี้ได้มาจากผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน (ผู้สอน 7 คน ประชาชนชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 คน และผู้เรียน 1 คน) เห็นว่าจะต้องมีแนวทางในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นกรอบแนวคิดในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนี้จึงนำเสนอแนวทางในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังต่อไปนี้

(1) ผู้สอนศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ เพื่อความสะดวกและมีข้อมูลที่ชัดเจนในการตัดสินใจเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(2) ผู้สอนศึกษา ทำความเข้าใจในคำอธิบายรายวิชา จนมีความชัดเจนว่า เนื้อหาใดที่ควรสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(3) ผู้สอนพิจารณาให้เห็นจุดเด่นและความสอดคล้องเหมาะสมขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเนื้อหาในหลักสูตร

(4) ผู้สอนสร้างและใช้เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

(5) ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(6) ผู้สอนประสานงานกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชัดเจนและมีการเตรียมความพร้อมให้ทุกฝ่ายมีความพร้อมมากที่สุดก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะสิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลของการเรียนรู้

(7) ผู้สอนอธิบาย ชี้แจง หรือใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ ภาควิชาเห็นความสำคัญ ยอมรับในคุณค่าของความเป็นท้องถิ่น และมองเห็นแนวทางในการนำความเป็นท้องถิ่นไปเพิ่มมูลค่าหรือนำคุณค่าของความเป็นท้องถิ่นไปสู่สากล

(8) ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยผู้สอนจะทำหน้าที่อธิบายกรอบ แนวคิด ทิศทางและเป้าหมายของการเรียนรู้อย่างชัดเจน

(9) ผู้สอนนำเสนอ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ มาใช้ให้มากขึ้น โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีข้อมูล/องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

(10) ผู้สอนเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากของจริงมากที่สุด

(11) ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้อยู่ในตน ควรจะมีโอกาสหรือมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดความรู้เฉพาะทาง/เฉพาะด้านเหล่านั้นให้กับนักศึกษาให้มากที่สุด

(12) ผู้สอนให้ความสำคัญกับการประเมินผลการเรียน คือต้องมีเป้าหมาย ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการเรียนรู้อย่างชัดเจน

(13) ผู้สอนต้องตระหนักและระมัดระวังเป็นพิเศษในกรณีที่ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเมินผลการเรียนรู้ เพราะปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดทักษะในการประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักสูตร

กลุ่มที่ 2 รูปแบบในการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 30 คน (ผู้สอน 13 คน ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น 8 คน และนักศึกษา 9 คน) ได้นำเสนอรูปแบบในการใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ 5 รูปแบบดังนี้

1) ผู้สอนไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับนักศึกษา

2) ผู้สอนมอบหมายงานให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้สอนและประเมินผลการเรียนรู้

3) ผู้สอนวิเคราะห์เนื้อหาในคำอธิบายรายวิชา กำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์และผลที่ได้จากการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้สอนกับนักศึกษาร่วมกันคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสม ผู้สอนนำนักศึกษาไปเรียนรู้ด้วยตนเองจากของจริง และประสบการณ์ตรงของปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสุดท้ายมีการประเมินผลการเรียนรู้โดยผู้สอนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4) ผู้สอนเชิญปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสอนหรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในบางหัวข้อ บางประเด็น แต่ผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

5) ผู้สอนนำนักศึกษาไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยนำรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มเดิมตรวจสอบและคัดเลือกรูปแบบในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมที่สุด พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 20 คน เห็นว่ารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมคือ รูปแบบที่ 3 ผู้สอนวิเคราะห์เนื้อหาในคำอธิบายรายวิชา กำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์และผลที่ได้จากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้สอนกับนักศึกษาร่วมกันคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้สอนนำนักศึกษาไปเรียนรู้ด้วยตนเองจากของจริงและประสบการณ์ตรงของปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสุดท้ายมีการประเมินผลการเรียนรู้โดยผู้สอนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวน 5 คน ที่เห็นว่ารูปแบบ ที่เหมาะสมคือ รูปแบบที่ 5 ผู้สอนนำนักศึกษาไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน มีจำนวน 3 คน

ที่เห็นว่ารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมแล้วนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับนักศึกษา มีจำนวน 2 คน ที่เห็นว่ารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้สอนไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมคือ รูปแบบที่ 2 ผู้สอนมอบหมายงานให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้สอนและประเมินผลการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 จากการตรวจสอบและยืนยันคำตอบที่ปรากฏในขั้นที่ 2 ประกอบกับการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อยของนักศึกษา ผู้วิจัยจึงสรุปว่า รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก คือ รูปแบบที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นสามารถนำมาสรุปเป็นคำตอบของแต่ละวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก พบว่า ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปรากฏรายละเอียดดังนี้

ขั้นสำรวจ/เตรียมการก่อนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการที่ผู้สอนระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน มีการอธิบายชี้แจงให้นักศึกษาตระหนักและเข้าใจในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนมีการจัดเตรียมสื่อการสอนที่เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นการเรียนรู้ ในขั้นนี้ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือนำนักศึกษาไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรงน้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาที่ต้องการเรียนรู้จากของจริงและเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายนอกมหาวิทยาลัยให้มากขึ้น

ขั้นประเมินผลการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินผลการเรียนรู้ในประเด็นนี้นักศึกษามีความเห็นว่ ในอนาคตควรจะมีเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นการประเมินผลการเรียนรู้ที่ดีต้องเกิดจากการร่วมกันประเมินระหว่างผู้สอนกับปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก พบประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ผู้สอนเน้นเฉพาะการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอาคารสถานที่ แต่เมื่อพิจารณาตามประเภทของแหล่งเรียนรู้ ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อประเภทเอกสาร/สิ่งพิมพ์เป็นส่วนใหญ่ใช้สื่อประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะสื่อของจริงและสื่อบุคคลน้อย

ไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาที่ต้องการให้เน้นหรือเพิ่มการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายนอกมหาวิทยาลัย โดยใช้สื่อที่เป็นของจริงหรือสื่อบุคคลให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อสร้างฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏใน ภูมิภาคตะวันตก ฐานข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยเป็นฐานข้อมูลในรูปแบบสิ่งพิมพ์

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อสร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาค ตะวันตก จากการวิจัยพบว่า รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมคือ ผู้สอนต้อง วิเคราะห์หลักสูตรเนื้อหาในคำอธิบายรายวิชา กำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์และผลที่ได้จากการเรียน ให้ชัดเจน ต่อจากนั้นผู้สอนกับผู้นักศึกษาร่วมกันพิจารณาคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ เหมาะสม ผู้สอนนำนักศึกษาไปเรียนรู้ของจริงและประสบการณ์ตรงของปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ด้วยตนเองโดยมีปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากรให้ความรู้และมีการ ประเมินผลการเรียนรู้โดยผู้สอนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น